

به ناوی خوی به خشنده و میهره بان

هه ریمی کوردستانی عیراق

سه رۆ کایه تی هه ریم

سه رۆک

به ناوی گه له وه

بر یاری

ژماره (24) سالی 2008

یاسای رۆژنامه گه ری له کوردستان

به پئی بر گه ی (1) ی ماده ی (10) ی یاسای سه رۆ کایه تی هه ریمی کوردستان – عیراق ژماره (1) ی سالی 2005 ی هه مو ار کرا و به پالپشتی نه و یاسا کار ییه ی نه جومه نی نیشتمانی کوردستان – عیراق کردویه تی خولی دووه می دانیشتی ژماره (4) له 22/9/2008 بر یارماندا به ده رکردنی:

ژماره (35) ی سالی 2007

یاسای رۆژنامه گه ری له کوردستان

به شی یه که م

پیناسه و پرهنسیپه کان

ماده ی یه که م:

بۆ مه بهستی نه م یاسایه زاراهه کانی خواره وه مانا کانیان له به رامبه ردا هاتوه :-

یه که م: هه ریم : هه ریمی کوردستان - عیراق.

دووم : سەندىكا : سەندىكاى رۇژنامەنووسانى كوردستان.

سېيەم: نەقىب : نەقىبى رۇژنامەنووسانى كوردستان.

چوارەم: رۇژنامەگەرى: پىشەى رۇژنامەگەرىيە لە كەنالە جىاوازەكانى راگەياندىندا.

پىنجەم: رۇژنامەنووس: ھەركەسك كە لەبوارى رۇژنامەگەرىيدا لە ھەر كەنالىكى

راگەياندىندا كار دەكا.

شەشەم: رۇژنامە: ھەر چاپكراوئك كە بە شىۋەيەكى خولى و بە ناۋىكى دىارىكراو و بە

ژمارەى رىز بەندو بەرىكوپىكى دەرىچى و دابەش بكرى.

ماددەى دووم:

يەكەم: رۇژنامەگەرى ئازادەو ھىچ سانسۇرىكى لەسەرنىيە و ئازادىى دەرىپىن و

بلاوكردەنەو بە ھەموو ھاوولاتىان دەستە بەرە، لە چوارچىۋەى رىزگرتنى ماف و

ئازادىيە تايبەتەكانى تاكەكان و تايبەتمەندىى ژيانىان بەپىى ياسا و پابەند

بوون بە ئىتىكى رۇژنامەگەرى بەپىى بەلىننامەى فىدراسىۋنى نىۋدەولتەتىى

رۇژنامەنووسان (سالى 1954 ھەمواركراو)

دووم: رۇژنامەنووس بۇى ھەيە لە سەرجاۋە جىاوازەكانەو ھەر زانىارىيەك كە

بايەخى بۇ ھاوولاتىان ھەبى و پەيوەندىيان بە بەرژەۋەندىى گشتىەو بەى

و دەست بىنى بەپىى ياسا.

سېيەم: سەبارەت بەو داواكارىيانەى دەخرىنە بەردەم دادگا رۇژنامەنووس بۇى ھەيە

سەرجاۋەى زانىارى، يان ئەو ھەوالانەى كە بەدەستىان دىنى نەپىيان پپارىزى،

مەگەر دادگاى تايبەتمەند بە پىچەوانە برىار بەا.

چوارەم : ھەر كەسكىى سروشتى يا مەعنەوى مافى خاۋەندارىتىى رۇژنامەى ھەيە و

دەتوانى بە پىى ھوكمەكانى ئەم ياسايە دەرى بەا.

پىنجەم: رۇژنامە قەدەغە ناكرى و دەستى بەسەردا ناگىرى.

بەشى دووھم

مەرجهكانى دەرگىردن و دەستبەردار بوون لە رۇژنامە

ماددەى سېيەم:

دەرگىردنى رۇژنامە پېويستى بەم مەرچو رېكارانەى خوارەو ھەيە :

يەكەم: خاوەن ئىمتياز يان دامەزرىنەرەكەى راگەياندىك لە دوو رۇژنامەى رۇژانەى ھەريەم بىلاوبكاتەو، كە ناو و نازناو و رەگەزنامە و شوينى نىشتەجىبوونى خاوەن ئىمتياز ياخود، دامەزرىنەر و ناوى رۇژنامەكە وئەو زمانەى كە پىي بىلاودەكرىتەو، لەگەل ناوى سەرنووسەر و ماوہى دەرچوونى تىدا بنووسرى. راگەياندىنەكەش بە بەيانى دەرگىردنى رۇژنامە دادەنرى.

دووھم: دەشى خاوەن ھەر بەرژەوہندىيەك لە دەرگىردنى رۇژنامەكە ناپازى بى و بوى ھەيە لە ماوہى (30) رۇژ لە ميژووى بىلاوبوونەوہى راگەياندىنەكەوہ لەلەى دادگاى تىھەلچوونەوہى ناوچەكە لە ھەريەم بە سىفەتى پىداچوونەوہ ناپەزايى تۆمار بكات و بە پىچەوانەوہش دەرگىردنى رۇژنامەكە بە پەسندىراو دادەنرى.

سېيەم: پېويستە خاوەن ئىمتياز يان دامەزرىنەرەكەى ، بەياننامەى دامەزراندىن پىشكەش و لە سەندىكاى رۇژنامەنووسان تۆمارى بكا، لەگەل بەدەرخستنى سەرچاوہى ئەو لايەنەى داراييەكەى لى دابىن دەكا و سەندىكاش وەزارەتى رۇشنىرى لى ئاگادار بكاتەوہ.

چوارەم: ئەو كەسەى كە نىازى دەرگىردنى رۇژنامەى ھەيە، دەبى لە رووى ياسايەوہ شايستەى (ئەھلىەت)ى تەواوى ھەبى.

پىنجەم: نابى لە ھەريەمدا دوو رۇژنامە بەيەك ناو دەرچىن.

شەشەم: پېويستە خاوەن ئىمتياز يان دامەزرىنەرەكە لە شوينىكى ديارى رۇژنامەكە بەشىوہىكى روون ناوى خووى و سەرنووسەر و شوين و ميژووى دەرچوونى رۇژنامەكە و ناوى ئەو چاپخانەيەى كە لىي چاپ دەكرى بىلاوبكاتەوہو

راگەياندىنىڭ لە ھەر گۆرانكارىيەك، يان ھەموار كىردىڭ لەسەر ناوەرۆكى بەيانى دامەزراندن رووبدات لە ماوەى (30) سى رۆژ لە رېكەوتى گۆرانكارىيەكە، يان ھەموار كىردنەكەدا بلاوبكاتەوہ.

ماددەى چوارەم:

بەپېى ئەم مەرجانەى خوارەوہ ھەر رۆژنامەيەك سەرنووسەريكى دەبى و سەرپەرشتى ئەو بابەتانە دەكا كە تيايدا بلاودەكرينەوہ:-

يەكەم: دەبى رۆژنامەنووس بى و زمانى رۆژنامەكە بەخويندەنەوہ نووسين بزانى.
دووم : سەرنووسەرو نووسەر بەرپرسىاريىتى مەدەنى و سزايى ئەو بابەتانەيان لە ئەستۆدايە كە بلاو دەكرينەوہ، ھەرچى خاوەن ئىمتيازە بەرپرسىاريىتى مەدەنى دەكەويىتە ئەستۆ، بەلام ئەگەر بەشدارىيى لە نووسىنى رۆژنامەدا كرد ئەوا ھەمان بەرپرسىاريىتى سەرنووسەر ھەلدەگرى.

ماددەى پىنجەم:

لەگەل رەچاو كىردنى ئەو رېكارانەى كە دەقەكەيان لەم ياسايەدا ھاتوہ، خاوەن ئىمتياز مافى ئەوہى ھەيە واز لە ھەموو، يان ھەندىڭ خاوەندارىتى خوى بۇ كەسىكى دىكە بىنى، بەمەرجىك وازھينەر پيش (30) سى رۆژ لە ميژووى ديارىكراو لە وازھينانەكەى ئاگادارىيەك لە رۆژنامەيەكى رۆژانەدا بلاوبكاتەوہ.

بەشى سىيەم

وہلامدانەوہ راستكردەوہ

ماددهى شه شه م:

يه كه م: نه گهر رۇژنامه زانيارى نادرستى بلا و كرده و، نه و نه و كه سهى كه بابه ته بلا و كراوه كهى پى پيه و سه ته، يا خود يه كيك له ميرانگرانى، يان نه وهى له روى ياساييه وه جيگره ته بوى هه يه داواى راستكر دنه وهى بكاو وه لامى هه وال، يان وتاره كه بداته وه. پيوسته سه ر نو سه ريش راستكر دنه وه، يا خود وه لامدانه وه كه له يه كيك له دوو ژمارهى داواى ميژووى گه يشتنى وه لامه كه له هه مان جى و به هه مان بيت و هه مان نه و قه باره يه ي كه پى بلا و كراوه ته وه بلا و بكاوه وه.

دو وه م: پيوسته رۇژنامه وه لامدانه وه يان راستكر دنه وه بلا و بكاوه وه، به پيچه وانه وه به بريك پاره كه له (1,000,000) يه ك مليون دينار كه متر و له (2,000,000) دوو مليون دينار يه پتر نه بى غه رامه ده كرى.

سيه م: سه ر نو سه ر بوى هه يه وه لامدانه وه كه يان نه و راستكر دنه وه يه به پى بر گه ي يه كه م و دو وه مى سه ره وه بوى ديت له م حاله تانه ي خواره وه بلا و نه كاته وه:

- 1- نه گهر رۇژنامه كه به ر له گه يشتنى وه لام، يان راستكر دنه وه كه، بابه ته بلا و كراوه كهى به شيويه كى وردو ته و او راستكر دبو وه وه.
- 2- نه گهر وه لامدانه وه، يان راستكر دنه وه كه به ناويكى خوازراوه وه بى، يان به زمانى كى جيا له زمانى بابه ته بلا و كراوه كه نو سه ر ابو.
- 3- نه گهر ناوه روكى وه لامدانه وه راستكر دنه وه پيچه وانه ي ياسا بى.
- 4- نه گهر وه لامدانه وه، يان راستكر دنه وه داواى (90) نه وه د رۇژ له بلا و كراوه وهى هه وال، يان وتاره وه لامدراوه كه گه يشت.

بەشى چوارەم
ماف و ئىمتىيازەكانى رۇژنامەنووس

ماددەى خەوتەم:

يەكەم : رۇژنامەنووس سەربەخۆيە و لە بەجىھىنەنى ئەرکە پىشەيەكەى ھىچ دەستەلاتىكى بەسەرەوۈ نىيە جگە لە دەستەلاتى ياسا.

دووم: نابى ئەو راو بۆچوونەى كە لە لاي رۇژنامەنووس دەردەچى، يان ئەو زانىارىيانەى كە بلاويان دەكاتەوۈ بىنە ھۆى تىكدانى بارى ژيانى، يان زيان بەخۆى و مافەكانى بگەيەنى.

سىيەم: رۇژنامەنووس مافى ئەوۈى ھەيە سەرچاۈى زانىارىيەكانى ئاشكرا نەكا، تەنھا بەبىپارى دادوۈرى نەبى.

چوارەم: رۇژنامەنووس مافى ئامادە بوونى لە كۆنگرەو چالاكىيە گشتىيەكاندا ھەيە. پىنجەم: ھەر كەسىكىك بەھۆى كارەكەيەوۈ سووكايەتى بە رۇژنامەنووس بكا، يان دەستدرىژى بكاتە سەر ئەوا ھەمان ئەو سزا يە دەيگىرئەوۈ كە بۆ دەستدرىژىكردە سەر فەرمانبەرىك لە كاتى يان بەھۆى بەجىھىنەنى ئەرکەكانى دانراۈە.

شەشەم: ئەگەر گۇرپانكارىيەكى بىنەپەرتى لە سىياسەتى ئەو رۇژنامەيە روويدا كە رۇژنامەنووسەكە كارى تىدا دەكا، يان بارودۇخى گرىبەستىيەكەى گۇرا، رۇژنامەنووس بۆى ھەيە ئەو گرىبەستە يەك لايەنە ھەئبوۈەشىنىتەوۈ، بە مەرجىك(30) سى رۇژ پىش ئەو ھەئوۈەشاندىنەوۈيە ئاگادارى رۇژنامەكە بكاتەوۈ، بى ئەوۈى مافى رۇژنامەنووسەكە لە قەرەبوو كىردنەوۈدا بىفەوتى.

حهوتەم: پېويستە دەزگاكانى رۇژنامەگەرى و بەرپۆەبەرايەتى رۇژنامەكان پابەندى
هەموو ئەومافانە بن كە لە ياسا بەركارەكان و گرىبەستى پەسندكراو لەلايەن
سەنديكاي رۇژنامەنووسان بۇ رۇژنامەنووسان ديارىكراون.
هەشتەم: لە بارىكدا ئەگەر رۇژنامەنووس هەموو مۇلەتە ئاسايەكانى، يان
هەندىكىانى دواى كۆتايى سالى دارايى وەرنەگرتبوو، ئەوا ئەو پارەبەى
پيدەدرى كە دەيكەوى بە مەرجىك لە مووچەى مانگىكى پتر نەبى.
نۆيەم: لە كاتى تووشبوونى رۇژنامەنووس بە نەخوشى وپىكان لە كاتى راپەراندنى
ئەركەكەى، يان لە پىناويدا ئەو دەزگا راگەياندنەى كە كارى تىدا دەكا، خەرجى
چارەسەر كردنى دەكەويتە ئەستۆ.
دەيەم: ئەگەر رۇژنامەنووس لە رۇژانى پشوى فەرميدا كارى كرد، پېويستە ئەو دەزگا
رۇژنامەگەربەى كارى تىدا دەكا قەرەبووى ماددى ئەو رۇژانەى بۇ بكتەو بە
برى كرىى دوو رۇژ بۇ ھەر رۇژىك.

بەشى پىنجەم

پشتەوانە (حەسانە)

ماددەى هەشتەم:

يەكەم: لەكاتى گرتنەبەرى رىكارى ياسايى بەرامبەر بە رۇژنامەنووس كە بەكارىك
تۆمەتبار دەكرى پەيوەندى بە پىشەكەبەو هەيە، سەنديكاي لى ئاگادار
دەكرىتەو.

دووم: نابى لىكۆلېنەو لەگەل رۇژنامەنووس بكرى، يا شوپنى كارو مالەكەى بپشكنرى
لەبەر ئەو ھۆبەى لە برگەى (يەكەم)ى ئەم ماددەبەدا ھاتوو مەگەر بە برپارى
دادوهرى نەبى و نەقىب يان ئەو بە شىوہبەكى ياسايى جىبى دەگرىتەو بوى
ھەيە لە كاتى لىكۆلېنەو ھادا ئامادەبى.

سىيەم: لە ھەر لىكۆلئىنە ۋە يەككى سزايدا، نابى دىكومىنت و زانىارى و بەياننامە و پەراۋگەكانى رۇژنامە نووس بە بەلگەى تۆمەتباركردن لە دژى بەكاربەينرى، تەنيا مەگەر پەيوەندىيان بە بابەتى سكالائى تۆماركراو لە دژى رۇژنامە نووسە ۋە ھەبىت.

چوارەم: نووسىن و بلاوكردە ۋە لەسەر كارەكانى فەرمانبەر يان كەسىكى راسپىردراو بۇ خزمەتگوزارى گشتى يان، سىفەتى نوپنەرايەتى گشتى ھەبى تاوان نى يە ئەگەر ھاتو بلاوكردە ۋە كە لە چوارچىۋەى ئەركى فەرمانبەرى و خزمەتى گشتى و نوپنەرايەتى دەرنەچى بە ۋە مەرجەى بەلگەى سەلمىنەرى دانە پالىيان لەسەر ھەبى.

پىنجەم: نابى دواى تىپەربوونى (90) نەۋەد رۇژ لە مېژووى بلاوكردە ۋە ھىچ جۆرە رىكارىكى ياساى لە بەرامبەر رۇژنامە نووس بگىرئەبەر.

ماددەى نۆيەم:

يەكەم: رۇژنامە نووس و سەرنووسەر، بەبىرئىك پارە غەرامە دەكرىن كە لە (1,000,000) يەك مىليۇن دىنار كەمتر و لە (5,000,000) پىنج مىليۇن دىنار پىتر نەبى. كاتىك يەككى لەم خالانەى خوارەۋەى بلاوكردەۋە:-

- 1- چاندنى تۆى رق و كىنە و لىكترازاندنى پىكھاتەكانى كۆمەل.
- 2- سوكاپەتلىكردن بە بىرو باۋەرە و رى و رەسمە ئايىنيەكان.
- 3- سوكاپەتلىكردن بە سىمبول و پىرۇزىيەكانى ھەر ئايىن و ئايىنزاىەك و لەكەداركردنىان.
- 4- ھەربابەتلىك پەيوەندى بە نەينىەكانى ژيانى تايبەتى تاكەۋە ھەبى، ھەر چەندە راستىش بى، بەلام بلاوكردەۋەى بىبئە ھۆى لەكەداربوونى.
- 5- جنىۋدان و توانجى نارەۋاۋ ناۋزپاندىن.
- 6- ھەر بابەتلىك زيان بە رىكارى لىكۆلئىنە ۋە دادۋەرى بگەيەنى تەنيا مەگەر دادگا رىگائى بە بلاوكردەۋەى دابى.

7- پېشېلكردنى پرهنسىپهكانى به ئىننامەى (مىثاق شرف) ى فیدراسیۆنى نیودهولتهتى سالى
(1954) ى ههمواركراو كه پاشكۆى ئەم ياسايه.

دووه م: رۆژنامەى بلاو كهروه به برېك پاره غهرامه دهكریت كه له (5,000000)
پېنج ملیون دینار كه مترو له (20,000000) بیست ملیون دینار پتر نه بیئت،
ئەگەر یهكك له وانەى له برگهى (یهكەم) دا هاتوو بلاو كردهوه.
سییه م: له كاتى دووباره كردهوه دا دادگا بۆى ههیه سزا داراییه كهى زیاد بكا، به
مهرجك له دوو هیندهى پارهى سزاكه كه له برگهكانى (یهكەم) ى سهروهه دا
هاتوون پتر نه بی.

چواره م: داواكارى گشتى و زیان پى گهیشتوو بۆیان ههیه به پى یاسا داوا تۆمار بکهن.
ماددهى دهیه م:

حوكمهكانى ماددهى (نۆیه م) ئەو رۆژنامهو چاپكراوانه ناگریتهوه كه بهمه بهستى
زانستى تهواو له لایه ن دهزگا حكومى و زانكۆكان و سهنته رهكانى تۆژینه وهى زانستى
دههینرین.

ماددهى یازده م:

ههر بابتهك له سه ره چاوهكانى دهره وهى ههریم وهرگیرابى یاخود وهرگیردرا بى له
به رپر سیاریتیی تاوانهكانى بلاو كردهوه نابووردى. ماددهى دوازده م:
كار بهه یج دهقك ناكرى كه له گه ل حوكمهكانى ئەم ياسايه ناكۆك بى.
(حوكمه كۆتاییهكان)

ماددهى سیازده م:

له سه ر ئەنجومهنى وهزیران و لایه نه په یوه ندیدارهكان پىویسته حوكمهكانى ئەم
ياسايه جیبه جى بکهن.

ماددهی چوارددهم:

ئەم یاسایە، لە رۆژی بلاوکردنەوهی لە رۆژنامە ی فەرمی (وهقائعی کوردستان)هوه

جیبه جی دهکری.

مهسعود بارزانی

سەرۆکی ههریمی کوردستان - عێراق

ئەم یاسایە لە 17 ی رەزبەری 2708 ی کوردی بەرامبەر 10 ی شەوالی 1429 ی کۆچی

و بەرامبەر 9 ی تشرینی یەکەمی 2008 ی زاینی لە ههولێر دەرچوو

ھۆيە پېويستەكانى دەرکردنى ئەم ياسايە

ئەمپۇ رۇژنامەگەرى لە كۆمەلگای كوردستانى و نيو دەولەتدا گرنگىيەكى زۆرى ھەيەو، ئاسۆييەكى فراوانى لە ئازادى لەبەردەمدايە و، ئەمەش وای خواستووہ ياسايەكى تايبەتى بۇ دەربچىت تاكو كارى رۇژنامەگەرى بە جۇرئىكى وا رىك بجات كە لەگەل گيانى سەردەم و گەشەسەندەكانيدا بگونجى و وابكات ھاوولاتى ئاگادارى راستىي رووداوەكان بى و لە پىناو دابىن كردنى پىداويستىيەكانى ئازادى رۇژنامەگەرى بە روونى و پيشەيى و دەربىرىنى بىروبۇچوونەكانۇبەشدارىكردنىكى كارىگەر لە دامەزراندنى كۆمەلى مەدەنى و رەخساندى پىرانسىيەكانى دىموكراسى و مافى مروۇف، ئەم ياسايە دانرا.